

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. XII: 2014

Nr 6 (381)

Data odczytu: 12.02.2014 r.

Data wydania: 12.02.2014 r.

=====

941. spotkanie

Marek Prabucki

Doktor Józef Wybicki (1866-1929) – pierwszy Krajowy Starosta Pomorski – minister b. Dzielnicy Pruskiej

Dr Józef Wybicki, jako jeden z najwybitniejszych działaczy na polu organizacji samorządu w wyzwolonym Pomorzu, był człowiekiem o wysokich zaletach osobistych. Jako nieoceniony pracownik na niwie społecznej był zawsze wzorem pełnego cnót Obywatela – Patrioty, oddając się całym poświęceniem sprawom sprawowanemu przez siebie urzędowi, jak również wszelkim sprawom wpływającym z wielu przejawów życia publiczno-społecznego. Dzięki swej wytrwałej i niestrudzonej pracy oraz gorącemu pragnieniu służenia ojczyźnie i przezwyciężenia wszystkich trudności dr Józef Wybicki, jako pierwszy Krajowy Starosta Pomorski w odrodzonej Polsce, stawia administrację Pomorskiego Wojewódzkiego Związku Komunalnego na wysoki poziom.

Dr Józef Wybicki urodził się 3. listopada 1866 r. w Niewierzu w powiecie brodnickim, jako syn Michała i Heleny z Suleżyńskich. Po ukończeniu gimnazjum w Brodnicy w roku 1888 i uzyskaniu świadectwa dojrzałości, podjął studia medyczne na uniwersytecie we Wrocławiu, a następnie kontynuował je w Berlinie i Lipsku.

Będąc w gimnazjum brodnickim należał tam w latach 1885-1888 do tajnego Kółka Filomatów im. Karola Marcinkowskiego. Będąc na studiach w Lipsku prowadzi działalność filomacką zakładając Towarzystwo Akademickie „Unitas”, zostając w roku 1893 jego prezesem.

Podczas studiów wstępuje w związek małżeński z młodszą od siebie o 6 lat kuzynką Janiną Chełmicką, córką właściciela dóbr Okalewskich. Po ukończeniu studiów w roku 1895 wraca na Pomorze z dyplomem dr. medycyny. Wraz z żoną zamieszkują w Gdańsku, gdzie podejmuje pracę w szpitalu Mariackim, jako specjalista chorób dziecięcych. Po wybuchu I wojny światowej pełni on w Gdańsku służbę lekarza sztabowego, a żonę z córką, urodzoną w 1901 r. umieszcza w Szwajcarii. Przez lata pobytu w Gdańsku, do roku 1919

bierze czynny udział w życiu Polonii Gdańskiej, stwarzając ze swego domu ognisko ducha narodowego. W grudniu 1918 r. Naczelna Rada Ludowa w Poznaniu powołuje dr. Józefa Wybickiego na stanowisko podkomisarza Rady Ludowej w Gdańsku, co daje mu możliwość przeprowadzenia przygotowań do zbrojnego powstania na Kaszubach. Okres ten zaznacza się represjami ze strony władz pruskich. Dr Wybicki i jego najbliżsi współpracownicy stale byli otoczeni szpiegami a w jego domu wielokrotnie dokonywano rewizji. W zręczny sposób zdołał on uzyskać od Niemców, aby zaniechali zamiaru wywiezienia archiwów samorządowych (które są dzisiaj źródłem wiedzy dla archiwistów i nie tylko), co okazało się bardzo przydatne w styczniu 1920 r., kiedy przyszło przejmować z rąk niemieckich poszczególne instytucje samorządowe przez władze polskie. Z chwilą przejścia Pomorza przez władze polskie, dr Józef Wybicki mianowany zostaje w październiku 1919 r. Komisarycznym Pomorskim Starostą Krajowym. Nominację podpisaną przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego otrzymał

23 października 1919 r. i była to kolejna wyjątkowa trudna misja dr. Wybickiego, z którą borykał się napotykać wiele trudności. Po wkroczeniu wojsk polskich na Pomorze w styczniu 1920 r., dr. Józefowi Wybickiemu 21 stycznia 1920 r. przypadł zaszczyt w towarzystwie dr. Łaszewskiego i płk. Skrzyńskiego powitania w Toruniu dowódcy Frontu Pomorskiego, gen. Józefa Hallera. Był odpowiedzialny za zorganizowanie uroczystości i wziął w nich udział podczas zaślubin Polski z morzem w Pucku 10 lutego 1920 r. Wówczas gen. Józef Haller wrzucił do morza platynowy pierścień wręczony mu przez Pomorskiego Starostę Krajowego dr. Józefa Wybickiego. Pierścień został wykonany przez gdań-

skich złotników, którzy w ten sposób chcieli uhonorować dr. Wybickiego, jako jednego ze swoich najwybitniejszych przedstawicieli. 1 lipca 1920 r. przenosi swe biura Pomorskiego Starostwa Krajowego do stolicy Pomorza – Torunia na ulicę Mostową, gdzie od podstaw organizuje instytucję wzorcową dla Pomorza i całego kraju. Jego zasługi na polu tworzenia polskiej administracji zostały dostrzeżone, i w październiku 1921 r. władze Rzeczypospolitej w Warszawie powierzają mu urząd ministra b. Dzielnicy Pruskiej. Podstawowym zadaniem na tym stanowisku było scalenie Pomorza z Macierzą i przeprowadzenie likwidacji ministerstwa. W dowód uznania za dobrze przeprowadzoną pracę otrzymał od naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, i swego bezpośredniego przełożonego, premiera Antoniego Pańkowskiego, specjalne podziękowanie oraz wyrazy uznania dla dobra Rzeczypospolitej. Po wykonaniu powierzonego mu zadania dr Wybicki w kwietniu 1922 r. wraca do Torunia na swój urząd Komisarycznego

Pomorskiego Starosty Krajowego. W maju 1922 r. Sejmik Województwa Pomorskiego wybiera go Pomorskim Starostą Krajowym na okres 12 lat. Energetycznie działał na rzecz odbudowy Pomorza. Z jego inicjatywy została zapoczątkowana budowa i rozbudowa Pomorskiej Elektrowni Krajowej Gródek i budowa elektrowni Żur. Liczne obowiązki związane z odpowiedzialnym stanowiskiem nie były jednak przeszkodą dla olbrzymiej pracy społecznej, jakiej dokonywał dla dobra Pomorza, nie szczędząc, ani czasu, ani własnych pieniędzy. Należał do wielu organizacji, komitetów honorowych i zarządów. Był członkiem między innymi Komitetu Okręgowego Pomorskiego Czerwonego Krzyża, Towarzystwa Naukowego w Toruniu, Towarzystwa Przyjaciół Harcerstwa, Zarządu Obrony Kresów Zachodnich. Był założycielem i wiceprezesem zarządu w roku 1923/1924 oraz członkiem Rady Nadzorczej Pomorskiej Ligi Obrony Powietrznej Państwa, powstałej w październiku 1923 r., członkiem Rady Nadzorczej Spółki Akcyjnej Gródek mi wielu innych organizacji.

Był między innymi w komitecie honorowym I Pomorskiej Wystawy Przemysłowo-Rolniczej, jaka odbyła się w czerwcu 1925 r. w Grudziądzu. Stał na czele Komitetu Wojewódzkiego budowy samolotu sanitarnego „Pomorze”, poświęconego w październiku 1929 r. w Grudziądzu przez ks. Prałata Bernarda Dembka, późniejszego biskupa sufragana Łomżyńskiego. Niestrudzona praca nadszarpnęła stan jego zdrowia. Od kilku lat chorował na serce. 28 kwietnia 1929 r. w Toruniu bierze udział w wiecu zorganizowanym przez zarząd Związku Kresów Zachodnich, na znak protestu przeciwko antypolskiej i rewizjonistycznej polityce Niemiec. Z uchwaloną rezolucją wraz z manifestującymi przybył do mieszkania wojewody i tam podczas jej wręczania zmarł nagle, jak żołnierz na posterunku. Uroczystości żałobne odbyły się 2 maja 1929 r. w Toruniu i Mszanie. W uroczystym nabożeństwie żałobnym w Toruniu wzięli udział ks. biskup sufragan Konstanty Dominik, wojewoda Pomorski Wiktor Lamot, marszałek sejmiku wojewódzkiego mecenas Julian Szychowski, senator Rzeczypospolitej Polskiej Paweł Ossowski, gen. Józef Haller, Józef Dowbór-Muśnicki, pułkownik Aleksander Aleksandrowicz – dowódca 8 pułku saperów pomorskich, którego zmarły Wybicki był ojcem chrzestnym pułku. W pogrzebie wzięło wielu innych znanych osobistości oraz przedstawiciele związków i Stowarzyszeń. Po przewiezieniu zwłok do Mszany spoczął zmarły na cmentarzu parafialnym w grobowcu rodzinnym. Tak oto ziemia pomorska godnie pożegnała swego jednego z najwybitniejszych obywateli, świadoma roli jaką odegrał w walce o niepodległość Polski i przyłączenia Pomorza do Rzeczypospolitej.

Dr Józef Wybicki był odznaczony:

- Krzyżem Virtuti Militari V klasy,
- Orderem Organizacji Wojskowych Pomorza,
- Orderem Papieskim św. Grzegorza,
- Orderem Polonia Restituta z Gwiazdą II klasy.

Od papieża Piusa XI otrzymał godność Szambelana Papieskiego. W roku 1996 z okazji 130 rocznicy urodzin dr. Jerzego Wybickiego w pobliżu domu rodzinnego w Niewierzu odsłonięto i poświęcono tablicę upamiętniającą rocznicę jego urodzin, jako wybitnego Polaka.

Żona, Janina z Chełmickich, jako wybitna organizatorka ruchu społecznego na Pomorzu urodziła się w 1872 r. w Okalewie w powiecie rypińskim. W czasie I wojny światowej zaangażowana była w Gdańsku w akcję niesienia pomocy biednym Polakom w Królestwie Polskim. Podczas ofensywy bolszewickiej w 1926 r. otworzyła szwalnię we własnym mieszkaniu, gdzie szyła bieliznę dla wojska. W Toruniu zakłada Towarzystwo Polskiego Białego Krzyża. Była wiceprezesem zarządu okręgu Pomorskiego Czerwonego Krzyża. Poza oficjalną pracą społeczną pomagała bez rozgłosu zubożałej inteligencji oraz ludziom najbiedniejszym. Odznaczona była odznaką honorową Polskiego Czerwonego Krzyża. Zmarła w Warszawie w roku 1934, pochowana została w Mszanie obok swego męża.

Fotografia dra Józefa Wybickiego ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego w Warszawie.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch. Logo KMDG wykonał Grzegorz W. Rygielski.